

De betrouwbaarheid en bruikbaarheid van de CV-methode in het Nederlandse waterbeleid

Roy Brouwer

In dit artikel worden enkele concrete toepassingen van de contingent valuation (CV) methode gepresenteerd en beoordeeld op hun betrouwbaarheid en bruikbaarheid. De CV-studies zijn gebruikt als middel om publieke opinies te meten ter ondersteuning van de bestuurlijke besluitvorming rondom de verantwoording van toekomstige uitgaven in het waterbeheer. Er bestaat in sommige landen veel kritiek op deze methode, die ook in Nederland een voedingsbodemp vindt. Echter, toepassingen in Nederland zijn zeldzaam en een gestructureerde, contextspecifieke beoordeling van de methode op verschillende beleidsterreinen ontbreekt. Hierdoor bestaat het gevaar dat de methode in algemene zin onbruikbaar wordt verklaard, terwijl het op specifieke toepassingsgebieden wel degelijk een informatieve beslissingsondersteunende rol kan vervullen en antwoord geeft op relevante beleidsvragen.

In dit artikel wordt de betrouwbaarheid en bruikbaarheid van de contingent valuation (CV) methode op een rijtje gezet aan de hand van recent uitgevoerde studies ter ondersteuning van het waterbeleid en waterbeheer in Nederland. CV is een verzamelnaam voor verschillende waarderingsmethoden waarbij via enquêteonderzoek mensen wordt gevraagd naar hun beleving van en betalingsbereidheid voor een (ex ante of ex-post) verandering in hun leefomgeving. Hierbij wordt, naast verschillen in demografische (leeftijd, geslacht enz.) en sociaal-economische kenmerken van respondenten (opleiding, inkomensniveau enz.), in het algemeen ook rekening gehouden met eventuele sociaal-culturele en psychologische invloedsfactoren, die van invloed zijn op attitudes, percepties, waarden en normen zoals gemeten in CV-onderzoek. Het afleiden van waarden door het observeren van gedrag of door

mensen te bevragen in surveyonderzoek is zeer gebruikelijk in de sociale wetenschappen. De economische definitie van waarde is echter ongevoelzaam. In de economie moet nadrukkelijk een afweging plaatsvinden tussen beperkt beschikbare middelen (bijvoorbeeld tijd of geld) en wat men nastreeft of beoogt te verkrijgen. Waarde wordt gemeten aan de hand van wat men hiervoor bereid is op te geven (betalingsbereidheid).²

Er bestaat veel kritiek op de toepassing van de CV-methode en het gebruik ervan in kosten-batenanalyse (KBA) (zie bijvoorbeeld Diamond en Hausman (1994), O'Neill (1997), Jacobs (1997) en Clark e.a. (2000)). De CV-methode levert onder bepaalde omstandigheden geen of onvoldoende betrouwbare schattingen op, mede of juist vanwege het hypothetische karakter van de methode. CV meet een gedragsintentie, niet daadwerkelijk gedrag (wat mensen zeggen te willen betalen hoeft niet noodzakelijkerwijs gelijk te zijn aan wat ze daadwerkelijk zullen betalen). Andere belangrijke kritiekpunten hangen samen met sociaal-psychologische invloeden en vertekeningen in uitkomsten inherent aan sociaal-wetenschappelijk surveyonderzoek waartoe de CV-methode ook behoort (Schkade en Payne, 1994). De afgelopen tientallen jaren is een enorme hoeveelheid internationale literatuur verschenen waarin deze kritiekpunten empirisch worden getoetst en besproken. Van belang hierbij is duidelijk onderscheid te maken tussen de betrouwbaarheid en bruikbaarheid van de methode op specifieke toepassingsgebieden, zoals water, bodem, lucht, biodiversiteit, cultureel erfgoed, volksgezondheid enzovoorts. Harde criteria bestaan echter niet. In het algemeen kan worden gesteld dat economische milieu- en natuurwaardering met behulp van de CV-methode met name geschikt is in situaties waar mensen reeds betalen voor de betreffende milieu- en natuurgoederen, bijvoorbeeld via belastingen of entreegelden, en deze betalingen zijn geïnstitutionaliseerd (Cummings e.a., 1986; Mitchell en Carson, 1989). In situaties waar dit niet het geval is of waar de beslissing onderdeel is van een stelsel van sociaal-culturele waarden en normen waarbij natuur en milieu

2 Ik ga in dit stuk voor het gemak voorbij aan de andere economische welvaartsmaat, de bereidheid om financiële compensatie te accepteren voor een (ex ante of ex post) welvaartsverlies. In de internationale literatuur wordt de betalingsbereidheid van mensen als meest betrouwbare indicator aanbevolen (Arrow e.a., 1993).

als niet 'te koop' wordt beschouwd levert de methode vaak onbetrouwbare schattingen op (zie bijvoorbeeld Spash en Hanley, 1995).

Het doel van dit artikel is om enkele concrete toepassingen van de CV-methode op het gebied van water te presenteren en te beoordelen op hun betrouwbaarheid en toepasbaarheid in het Nederlandse waterbeleid en waterbeheer. De discussie over de betrouwbaarheid en bruikbaarheid van de CV-methode op het gebied van water is relevant vanwege de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) in Nederland. Hierbij gaat het onder andere om de vraag wat de baten van waterkwaliteitsverbeteringen zijn en in hoeverre deze baten opwegen tegen de kosten van maatregelen die tot doel hebben de waterkwaliteit van de Nederlandse wateren te verbeteren.

1 De economische waarde van water

Jaarlijks worden in Nederland miljarden euro's geïnvesteerd in waterbeheer door het Rijk, waterschappen, gemeenten en bedrijven. Al jarenlang is een belangrijke vraag wat deze investeringen maatschappelijk en economisch gezien opleveren om zodoende de economische efficiëntie van het Nederlandse waterbeleid en -beheer beter te kunnen beoordelen. De belangrijkste speerpunten in het waterbeheer sinds de laatste waternota NW4 (1998) betreffen stuk voor stuk (quasi)collectieve goederen (bijvoorbeeld veiligheid tegen overstromingen, een goed functionerend en veerkrachtig aquatisch ecosysteem), waarvan de investeringskosten, beheer- en onderhoudskosten jaarlijks expliciet op de begroting staan van Rijk en waterschappen, maar waarvan de baten veel minder duidelijk zichtbaar zijn. Tegenover de uitgaven van bijvoorbeeld gemeenten en waterschappen voor afvalwaterinzameling en -zuivering staan weliswaar directe inkomstenstromen uit rioolrechten en waterschapsheffingen, maar deze financiële instrumenten hebben als belangrijkste doel kostenterugwinning. De kosten van het waterbeheer worden grotendeels afgewenteld op de belastingbetaler (waar mogelijk volgens principes als de gebruiker of de vervuiler betaalt), maar deze financiële inkomsten geven niet de omvang van de maatschappelijke en economische baten weer die met de genoemde kosten samenhangen en zijn daarvoor ook niet bruikbaar³.

De afgelopen jaren zijn daarom enkele grootschalige CV-studies uitgevoerd naar de maatschappelijke beleving en waardering van verschillende watergebruiksfuncties in opdracht van het Directoraat-generaal Water van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. De studies betreffen representatieve steekproeven van Nederlandse huishoudens op wie de kosten van de betreffende beslissing uiteindelijk meestal worden afgewenteld (als belastingbetalers). Naast informatie over de publieke perceptie van verschillende watergerelateerde problemen en mogelijke oplossingsrichtingen, is mensen gevraagd naar hun betalingsbereidheid voor specifieke veranderingen in het watersysteem en de verwachte effecten hiervan op verschillende watergebruiksfuncties. De beschrijving van deze veranderingen en effecten is cruciaal in de waarderingsprocedure en deze zijn daarom zorgvuldig geformuleerd met behulp van waterdeskundigen en communicatiewetenschappers. De enquêtes zijn verder onderworpen aan uitvoerige pre-testprocedures en verschillende kwaliteitschecks zijn ingebouwd waarmee de betrouwbaarheid van de studies wordt getest. Zo is er getoetst op de robuustheid van uitkomsten door de tijd heen ('temporal reliability' genoemd in de internationale literatuur), onzekerheid bij het beantwoorden van de betalingsbereidheidsvraag, variatie in de betalingsbereidheid als gevolg van variatie in het aanbod van het goed in kwestie ('scope sensitivity' genoemd in de internationale literatuur), en de relevante populatie, die baat heeft bij een voorgestelde ingreep of verandering ('aggregation bias' genoemd in de internationale literatuur). Een overzicht van de verschillende CV-studies en de gevonden economische waarden wordt gegeven in Tabel 1.

In de gepresenteerde studies is gekeken naar de maatschappelijk-economische baten van investeringen in waterkwaliteitsverbeteringen. In alle studies zijn algemene inkomstenbelastingen gebruikt als betaalmiddel. Uit pre-tests kwam dit steeds naar voren als het meest geprefereerde betaalmiddel. In twee van de vier studies zijn mensen ook in

3 Zo wordt recentelijk voorgesteld om deze kostenschattingen te gebruiken als indicatie voor de baten van water, bijvoorbeeld de vermeden zuiveringskosten van water als waarde voor de nutriëntenzuiverende werking van ecologisch herstel van oevers en rietvegetaties (zie ook dit issue). Niet alleen bestaat er geen welvaartstheoretische basis voor deze benadering, methodologisch en praktisch gaat deze aanpak mank op het moment dat in een kosten-batenanalyse zowel aan de kostenkant als aan de batenkant de kosten van zuiveringsinstallaties worden opgevoerd.

Tabel 1: Overzicht van recent uitgevoerde CV-studies ter ondersteuning van besluitvorming rondom specifiek waterbeleid

Studie	Studie uitgevoerd ter ondersteuning van	Gewaardeerde publieke goederen (watergebruiksfuncties)	Steekproefomvang	Gemiddelde waarde €/huishouden/jaar ¹
1. Brouwer, R. (2004). Wat is schoon water de Nederlander waard? H2O, nr. 12, p.4-5;	Implementatie van de KRW (2000/60/EC)	Alle watergebruiksfuncties (drinkwater, recreatie, landschap, natuur enz.) in vier grote stroomgebieden in NL	5000 asselecte huishoudens	80-100 (2003)
2. Brouwer, R., van der Veeeren, R., Coops, H. en Claassen, T. (2004). De economische waarde van natuurlijk peilbeheer voor het bereiken van ecologische doelstellingen in de Kaderrichtlijn Water. H2O, nr. 25/26, p. 25-27.	Besluitvorming rondom natuurlijker peilbeheer Friese merengebied	Herstel biodiversiteit en recreatie	670 willekeurige bewoners en bezoekers	60-95 (2002)
3. Brouwer, R. (2004). De publieke beleving en waardering van schone waterbodems en biodiversiteit in Nederland. RIZA rapport 2004.022. RIZA, Lelystad.	MKBA Tienjarensenario's Waterbodems	Herstel biodiversiteit en volksgezondheid	5500 asselecte huishoudens	50-65 (2004)
4. Brouwer, R., Bronda, R. en van Pelt, I. (2003). De kosten en baten van schoner zwerenwater in Nederland. H2O, nr. 13, p. 38-40.	Herziening van de EU Zwerenwaterrichtlijn (76/160/EEC)	Vermindering gezondheidsrisico's zwemmen en recreëren in open wateren (kust en binnenwateren)	5000 asselecte huishoudens	30-40 (2002)
Daadwerkelijke watergerelateerde uitgaven Nederlandse huishoudens ²				345 (2002)

Toelichting:

- Vijftiennegentig procent betrouwbaarheidsinterval rond gemiddelde waarde. Peiljaar tussen haakjes.
- Gemiddelde uitgaven van een huishouden voor drinkwater (o.b.v. drinkwaterprijs), afvalwaterinzameling (o.b.v. rioolrecht) en afvalwaterzuivering (o.b.v. verontreinigingsheffing). Bron: eigen berekening op basis van cijfers van Rioned (2002).

staat gesteld om hun preferenties uit te spreken voor het gebruik van andere betaalmiddelen, zoals waterschapsbelastingen (bijvoorbeeld in de regionale studie in Friesland waar het waterschap verantwoordelijk is voor het waterkwaliteitsbeheer). Van deze mogelijkheid om een ander betaalmiddel te kiezen werd echter door minder dan 10 procent van alle respondenten in deze twee studies gebruik gemaakt.

De gevonden gemiddelde waarden worden hier weergegeven als een range ter indicatie van hun nauwkeurigheid bij een betrouwbaarheid van 95 procent. De studies zijn verder gerangordend van hoog naar laag. Zoals verwacht is de gemiddelde publieke betalingsbereidheid het hoogst voor waterkwaliteitsverbeteringen die een positief effect hebben op alle watergebruiksfuncties. Gemiddeld willen Nederlanders maximaal 25 procent meer betalen dan zij nu al betalen. De gemiddelde betalingsbereidheid is het laagst voor de specifieke functie zwemwater.

De resultaten in de studie in Friesland lijken relatief hoog. Deze hoge waarde voor recreatie en natuur in het Friese merengebied wordt echter bevestigd door de uitkomst van de reiskostenstudie die tegelijkertijd met de CV-studie is uitgevoerd. De gemiddelde economische waarde per bezoek op basis van het geschatte reiskostenmodel is maar liefst 50 euro. Hierbij is de economische waarde van reistijd niet meegerekend. De aanzienlijke betalingsbereidheid voor de baten van het opruimen van vervuilde waterbodems wordt grotendeels verklaard door de publieke bezorgdheid voor de volksgezondheid, die een belangrijke rol blijkt te spelen bij het belang dat men hecht aan schone waterbodems.

2 Betrouwbaarheid van de gevonden economische waarden van water

De betrouwbaarheid van de studies is op verschillende manieren getest. In de studie in Friesland en de zwemwaterstudie is de robuustheid van de publieke betalingsbereidheid in de tijd getest. In Friesland is twee weken na het interview ongeveer de helft van de respondenten opnieuw geïnterviewd en is hen gevraagd of ze zich nog konden herinneren hoeveel ze bereid waren te betalen en of ze dit specifieke bedrag nog steeds willen betalen, en zo niet welk bedrag dan wel. Meer dan twee derde van de respondenten herinnerde zich het specifieke bedrag nog en maar liefst 95 procent bleef bij hun eerstgenoemde bedrag. Van degenen die

hun bedrag wilden veranderen noemde 80 procent een lager bedrag en 20 procent een hoger bedrag.

De zwemwaterstudie is zowel voor als na de extreem warme zomer van 2003 uitgevoerd met een tussenpoos van zes maanden en ook in dit geval bleek de gemiddelde betalingsbereidheid constant in de tijd. Deze uitkomst lijkt perspectief te bieden voor het gebruik van economische 'kentallen' voor de watergebruiksfunctie zwemwater in KBA (in de internationale literatuur 'benefits transfer' genoemd). Ook in de internationale literatuur blijkt de betalingsbereidheid voor met name waterkwaliteitsverbeteringen ten behoeve van waterrecreatie vrij constant in de tijd te zijn (McConnell e.a., 1998).

Naast conventionele statistische methoden waarbij gekeken wordt naar de mate van beïnvloeding van de betalingsbereidheid door economisch-theoretisch verwachte factoren, zoals inkomensniveau (en hoe de betalingsbereidheid verschilt tussen inkomensgroepen⁴) en de verklaarde variantie van de geschatte modellen, zijn aanvullende indicatoren onderzocht zoals de mate van protest tegen de betaling, de mate waarin het publiek begrijpt wat er precies van hen wordt gevraagd en wat de betekenis is van de door hen gegeven antwoorden. Een aantal van deze indicatoren wordt gepresenteerd in Tabel 2.

Respondenten kunnen om meerdere redenen weigeren om de betalingsbereidheidsvraag te beantwoorden. Het classificeren van deze redenen is een belangrijke taak in CV-onderzoek, met name het identificeren van protestredenen. Protestredenen zijn vaak redenen die niets te maken hebben met economisch-theoretisch verwachte redenen.

Voorbeelden van economisch-theoretisch verwachte redenen zijn het eenvoudigweg geen waarde hechten aan iets (geen of lage preferenties), inkomensbeperkingen of substitutie-effecten (men gaat liever naar het zwembad dan extra te betalen voor betere zwemwaterkwaliteit van natuurlijk zwemwater). Voorbeelden van protestredenen zijn 'de vervui-

4 Volgens de economische theorie wordt wat mensen willen betalen mede bepaald door wat ze kunnen betalen. Indien een dergelijk 'inkomenseffect' niet wordt gevonden, kunnen vraagtekens worden geplaatst bij de betrouwbaarheid van de uitkomsten. In alle gepresenteerde studies is het inkomen van huishoudens significant van invloed op de betalingsbereidheid en voldoen de geschatte modellen ook aan alle overige theoretische a-priori verwachtingen.

Tabel 2: Overzicht van indicatoren gebruikt om de betrouwbaarheid van de schattingen te beoordelen

Studie	Type BTB-vraag	Survey methode	Protest (%)	Moeilijkheids- graad	Informatie om BTB-vraag te beantwoorden ¹	Duidelijkheid BB-vraag ²
1. Economische waarde baten als gevolg van verbetering waterkwaliteit tot goede KRW status	Dichotomous-choice	Enquête per post	16	20	92	94
2. Economische waarde baten als gevolg van ecologisch herstel Friese merengebied	Open vraag	Face-to-face interviews	14	70	70	-
3. Economische waarde baten als gevolg van ecologisch herstel en verminderde gezondheidsrisico's opruimen vervuilde waterbodems	Open vraag, dichotomous choice en betaalkaart	Enquête per post	13	33	78	96
4. Economische waarde baten als gevolg van verminderde gezondheidsrisico's zwemmen en recreëren in open wateren	Dichotomous choice	Enquête per post	9	20	93	-

Toelichting:

- 1 Aandeel steekproef dat moeite heeft met betalingsbereidheid (BTB) vraag
- 2 Aandeel steekproef dat de informatie in de enquête voldoende vindt om BTB-vraag te beantwoorden
- 3 Aandeel steekproef dat duidelijk is waarvoor ze precies gevraagd wordt te betalen

ler moet betalen' of 'ik geloof niet dat mijn geld wordt gebruikt voor het specifieke doel waarvoor ik gevraagd wordt te betalen'. Men protesteert feitelijk tegen de legitimiteit van het gebruik van de betalingsbereidheidvraag. Een hoog protestgehalte zet daarom vraagtekens bij de betrouwbaarheid van de CV-studie. Gemiddeld ligt het percentage protestredenen in de studies in Tabel 2 rond de 13. Dit betekent dat iets meer dan één op de tien respondenten problemen heeft met de voorgelegde betalingsbereidheidvraag of het voorgelegde waarderingsscenario. Concrete richtlijnen voor het identificeren van protestredenen of wanneer een bepaald percentage de CV-studie ongeldig maakt zijn er niet in de internationale literatuur (zie bijvoorbeeld Jorgensen e.a., 1999). Op basis van internationale leerervaringen met CV-onderzoek hanteer ik zelf meestal de arbitraire richtlijnen in Box 1.

Respondenten is aan het einde van de CV-enquêtes in Tabel 2 ook gevraagd naar hun mening over de betalingsbereidheidvraag en gevraagd aan te geven (1) hoe moeilijk ze het vonden antwoord te geven op de betalingsbereidheidvraag, (2) in hoeverre de verstrekte informatie voldoende en van voldoende kwaliteit was om de betalingsbereidheidvraag te kunnen beantwoorden, en (3) in hoeverre het duidelijk was waarvoor ze precies werden gevraagd te betalen.

In die gevallen waar de betalingsbereidheidvraag een ja-nee vraag betreft op een voorgelegd geldbedrag ('dichotomous choice' vraag) of wordt beantwoord met behulp van een betaalkaart, wordt de moeilijkheidsgraad aanzienlijk lager beoordeeld dan wanneer een open vraag wordt gesteld. Ook ervaren respondenten aanzienlijk minder onzekerheid in het geval een eenvoudige ja-nee vraag wordt gesteld in plaats van een open vraag. In alle studies wordt een negatieve relatie gevonden tussen moeilijkheidsgraad en betalingsbereidheid. Hoe moeilijker mensen het vinden om de betalingsbereidheidsvraag te beantwoorden, hoe lager de gemiddelde betalingsbereidheid. In alle CV-studies wordt de verstrekte informatie door een meerderheid van respondenten voldoende bevonden om de betalingsbereidheidsvraag te kunnen beantwoorden. Het is een meerderheid van ongeveer 95 procent duidelijk tot zeer duidelijk waarvoor ze precies gevraagd werd te betalen (deze vraag is alleen in de eerste en derde studie gesteld). Naast de positieve resultaten van de conventionele toetsingsmethoden scheppen deze bevindingen vertrouwen in de gevonden uitkomsten.

Box 1: Richtlijnen voor het beoordelen van de betrouwbaarheid van CV-studies gebaseerd op het aandeel respondenten dat protesteert tegen de betalingsbereidheidvraag

Protestaandeel

≤ 10 %

Conclusie

(Vrijwel) geen problemen met het voorgelegde waardeeringsvraagstuk
→ resultaten zijn betrouwbaar

10 – 25 %

Enige problemen met het voorgelegde waardeeringsvraagstuk
→ resultaten zijn betrouwbaar, maar moeten met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd

≥ 25 %

Een of meer dan iedere vier respondenten heeft problemen met het voorgelegde waardeeringsvraagstuk
→ resultaten zijn onbetrouwbaar en hun gebruik is omstreden

NB: De betrouwbaarheid van CV-studies wordt in het algemeen getoetst op meerdere aspecten dan alleen het aandeel protest tegen de betalingsbereidheidvraag. De criteria aan de hand waarvan protestredenen worden geïdentificeerd dienen altijd samen met het procentuele aandeel protestredenen te worden gepresenteerd aangezien deze bepalend zijn voor het berekende aandeel.

Deze criteria zijn niet altijd eenduidig. Verder is het belangrijk CV-enquêtes zorgvuldig te pre-testen. In de praktijk blijkt ook dit van grote invloed te zijn op het aandeel protest tegen de betalingsbereidheidvraag.

Ten slotte is de betrouwbaarheid van de batenschattingen vergeleken met de eisen die gedurende de verschillende fases van besluitvorming rondom waterprojecten worden gesteld aan de betrouwbaarheid van de kostenschattingen. Een veel gehoord kritiekpunt op batenschattingen met behulp van economische waarderingsmethoden zoals CV is dat deze schattingen vele malen onnauwkeuriger en onbetrouwbaarder zijn dan kostenschattingen en daardoor onvergelijkbaar zijn in een KBA. Voor kostenschattingen is in 1995 door Rijkswaterstaat de PRI (Project Ramingen Infrastructuur) kostenramingsmethodiek ingevoerd. Deze is geactualiseerd in 2003. In deze methodiek worden naast verschillende kostencategorieën en kostensoorten voor infrastructurele investeringsprojecten ook eisen gesteld aan de nauwkeurigheid (gemeten door middel van variatiecoëfficiënten σ/μ) van kostenramingen gedurende verschillende fases in de besluitvorming, van verkennings-

fase ($\sigma/\mu \leq 50\%$) tot realisatiefase ($\sigma/\mu \leq 10\%$). Indien de gemiddelde economische waarden uit Tabel 1 langs dezelfde maatlat worden gelegd, dan blijkt de variatiecoëfficiënt van de CV-waarden te variëren tussen 8,5 en 15 procent afhankelijk van de gebruikte methode. Dit zou hun gebruik zowel in kentallen KBA's van verkenningen van globale oplossingsrichtingen als in meer gedetailleerdere KBA-projectevaluaties (bijvoorbeeld in Trajectnota's of Tracébesluiten) rechtvaardigen. Het is hierbij belangrijk op te merken dat in de praktijk vaak een belangrijke mate van onnauwkeurigheid wordt geïntroduceerd op het moment dat deze gemiddelde waarden worden geaggregeerd over de relevante populatie, die baat heeft bij een voorgestelde ingreep of verandering, om de totale economische baat te schatten in de KBA (zie bijvoorbeeld Loomis, 2000 of Morrison, 2000).

3 Bruikbaarheid van CV-waarden in besluitvorming rondom water

Hoe bruikbaar zijn deze economische waarden van water nu in de praktijk van beleid en besluitvorming rondom waterprojecten? Betrouwbaarheid is uiteraard een belangrijke factor. Echter, ook het meten van wat je wilt weten en antwoord geven op de relevante beleidsvraag is belangrijk in beleid en besluitvorming.

De gepresenteerde enquêtestudies zijn gebruikt als een middel om publieke opinies en meningen te meten ter ondersteuning van de bestuurlijke besluitvorming rondom de verantwoording van uitgaven in het waterbeheer. Naast relevante informatie over de publieke perceptie van verschillende waterproblemen en mogelijke oplossingsrichtingen, is mensen gevraagd naar hun betalingsbereidheid voor specifieke veranderingen in het watersysteem en de verwachte effecten hiervan op verschillende watergebruiksfuncties. Bij concrete investeringsbeslissingen in collectieve goederen kan vaak wel worden uitgerekend wat deze beslissing de samenleving kost, maar niet wat de uitkomst ons waard is. Indien besluitvormers daar zelf niet uitkomen en behoefte hebben aan een 'second opinion' van diegenen waarop de lasten worden afgewenteld, dan kan de CV-methode hier aanvullende informatie voor aanleveren door simpelweg de belastingbetalers in een niet-bindend (democratisch) referendumformat te vragen of zij het betreffende probleem zodanig hoog prioriteren dat zij hiervoor bereid zijn extra belastinggeld

te betalen. Dit levert een maat op van het relatieve belang dat belastingbetalende burgers aan het betreffende collectieve goed hechten. Hiermee wordt tegelijkertijd tegemoet gekomen aan de vraag om meer publieke participatie in besluitvorming. Zo zijn de uitkomsten van de nationale zwemwaterstudie gebruikt ter ondersteuning van de besluitvorming rondom het vaststellen van nieuwe bacteriologische zwemwaternormen in een kantallen KBA en kan de uitkomst van de nationale KRW-survey worden gebruikt als een indicatie voor bestuurders van wat de implementatie van de KRW in Nederland maximaal mag kosten als je het de burger vraagt. Hier kunnen de toekomstige kosten van extra maatregelen voor het bereiken van een goede ecologische toestand van de Nederlandse wateren tegen worden afgezet.

Uiteraard limiteert het hypothetische karakter van de CV-methode de bruikbaarheid van resultaten in sommige concrete beslissituaties en dient er uitermate voorzichtig te worden omgesprongen met procedurele variantie in uitkomsten als gevolg van het gebruik van sociaal-wetenschappelijke surveymethodes. Echter, de betrouwbaarheid van de uitkomsten dient hierbij steeds van geval tot geval te worden beoordeeld en het toepassingsdomein dient op basis hiervan duidelijk te worden afgebakend. Dat gebeurt veel te weinig. Er worden al jarenlang discussies gevoerd over de betrouwbaarheid en bruikbaarheid van de CV-methode in het algemeen zonder dat daarvoor specifiek empirisch materiaal en bewijs uit Nederland zelf voorhanden is op verschillende beleidsterreinen. De meeste kennis en informatie die in de discussie over de methode op tafel komt, is afkomstig uit de internationale literatuur. Hiermee wil ik niet beweren dat deze kennis en informatie niet waardevol en bruikbaar is. In tegendeel. Echter, hoewel er de afgelopen decennia internationaal enorm veel waarderingsstudies zijn uitgevoerd, ontbreekt tot nog toe een systematische analyse van de uitkomsten op specifieke toepassingsgebieden. Hierdoor is het moeilijk een gebalanceerd oordeel te vellen of de methode wel of niet betrouwbaar en bruikbaar is op een specifiek toepassingsgebied, laat staan in zijn algemeenheid. Hier zou ook internationaal veel meer aandacht aan moeten worden besteed. Als de CV-methode ons iets heeft geleerd, dan is het wel dat economische waardering van natuur en milieu contextspecifiek is (vandaar de naam 'contingent' waardering) én dat sociaal-culturele verschillen tussen groepen mensen in de samenleving, inclusief beleidsmakers en besluitvormers, bepalend zijn voor de verschillende waarden die worden gehecht aan